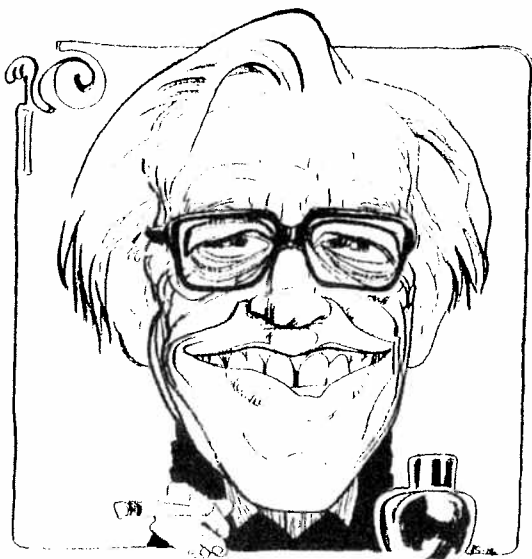

Torstein Eckhoff

HANS PETTER GRAVER

Mye er blitt skrevet og sagt siden Torsteins bortgang 17. april 1993. Aftenposten, Norges ledende avis, hadde ikke mindre enn to store nekrologer. Han har fått minne- og hyldningsord fra alle hold; fra samfunnets establishment til avisen Klassekampen og tidsskriftet Kritisk juss.

Torstein var en av etterkrigstidens store nordiske jurister. Hans store arbeider i forvaltningsrett og rettskildelære vil sette spor i nordisk rettsvitenskap i lang tid fremover. Men han hadde et samfunnsengasjement som gikk langt utover det juridiske virket. Han var ved sin død en sentral person i den norske folkebevegelsen mot EF. Han var sentral i EF-kampen også på begynnelsen av 70-tallet. Han deltok også aktivt i kampen mot

atomvåpen på 80-tallet. Han skrev boken Kapprustningen kan den stanses?, og deltok i bevegelsen Nei til atomvåpen. Senere var han aktivt engasjert for Arne Treholt i hans bestrebelser med å få sin sak gjenopptatt.

Torstein var en farsfigur for kritisk juss-bevegelsen i Norge. De fleste av stifterne av rettspolitisk forening i 1974 var hans elever i videre forstand enn at han hadde lært dem juss. De var inspirert av hans samfunnsengasjerte, kritiske blick på retten.

Han var ikke bare en åndelig farsfigur på denne måten. Han bidro også aktivt i kritisk juss miljøet ved å formulere problemstillinger og ved å legitimere og føre kritiske synspunkter ut til et bredere publikum. Han analyserte skapsindig forholdet mellom juss og politikk. Her viste han hvordan tilsynelatende objektive vurderinger var forkledd politisk argumentasjon. I den store overvåkningsdebatten vi hadde i Norge på 70- og 80-tallet i kjølvannet av "Ikkevoldsaken", bidro han med juridiske analyser av overvåkningspolitiets oppgaver og instruksjer. Under Alta-saken viste han sitt miljøengasjement, noe som også fikk uttrykk i hans engasjement mot atomkraft og Norges tilknytning til det internasjonale energibyrå - IEA.

Han støttet kritisk juss miljøet innad også ved å insistere på saklighet og nøkternhet i det juridiske og vitenskapelige arbeidet. Selv om han var politisk enig i mye av samfunnskritikken, holdt han på at heller ikke kritikken av samfunnet skal gis skinn av objektivitet eller almengyldighet.

Han mente for eksempel at Marx har sagt en del som kan ha noe for seg, men han mente ikke på noen måte at en Marxistisk analyse er noe mer verdifri og almengyldig enn enhver annen samfunnsanalyse. Han hadde i det hele tatt ikke sansen for å forankre sine juridiske eller politiske standpunkter i overordnede ideologier eller forestillinger om gyldighet. Han anså begreper som "rettferdighet" og "rettssikkerhet" som flertydige. Dessuten anså han ikke at de representerer absolutte verdier som aldri kan vike for mot hensyn. Han trodde dessuten ikke at jurister som jurister kan bidra svært meget til å påvirke samfunnsutviklingen. Til det trengs bredere politisk arbeid og politisk mobilisering.

Men selv om han avviste en type argumenter som det finnes mye av blant kritiske jurister, var han alltid åpen for å ta dem på alvor. Han var ikke av dem som mener at kritisk juss, for eksempel kvinneverett, ikke er rettsvitenskap. Og han gikk gjerne inn i diskusjoner for å klargjøre synspunkter og å komme nærmere et svar.

Hvorfor var Torstein interessert i å bruke så mye tid på å ta denne typen diskusjoner, ofte på premisser som han var dypt uenig i? Og hvorfor var vi interessert i å diskutere med ham når vi visste at han ikke ville la seg rokke fra sin pragmatiske utilitarisme? Svaret på det første spørsmålet ligger nok i at han svært ofte trodde på saken enten det var avsløring av det borgerlige samfunns undertrykking, frigjøring og likestilling for kvinner, utvikling av et bedre miljø etc. Hans engasjement var derfor et dyptfølt engasjement for felles målsettinger, og ikke et "skolemesterengasjement" for å pirke på argumenter og argumentasjonsmåter som han mente var uholdbare eller overdrevne.

Svaret på hvorfor vi var interessert i å diskutere med ham, ligger dels i samme gate. Han var interessert i saken og viste det. Det at han ofte ikke trodde på de argumenter vi brukte, ble en slags utfordring om klargjøring og skjerping. Som Gert Fredrik Malt har sagt det: "For oss som så en mening i begreper som Torstein hevdet han ikke forstod, ble det en oppgave å gjøre det vi ville si forståelig, nettopp for ham."

I tillegg til å diskutere med en interessert deltaker, fikk mange av oss mye mer igjen for en diskusjon med Torstein. For det første følelsen av å bli hørt og tatt på alvor av en av det juridiske miljøets fremste autoriteter. For det andre en bevissthet omkring hva som i vår egen argumentasjon var vagt og uholdbart. Men aller viktigst en opplevelse av kameratskap og vennskap.

Tiden som kommer kan vi ikke lenger ha denne gleden av Torstein. Han vil ikke lenger delta på seminarer, lese artikkelutkast eller bidra utad til å støtte og legitimere kritisk, juridisk virksomhet. I en tid hvor kravene til strømlinjeforming og "vitenskapeliggjøring" av Retfærd øker, kan han være en viktig støtte på annen måte. Hans etterlatte arbeider viser hvordan man kan skrive vitenskapelig solid og samtidig være aktivt politisk engasjert. Hans toleranse og åpenhet for andres meninger og vitenskapelige arbeid lærer oss at vi ikke må underkaste oss de herskende oppfatninger ved de juridiske fakulteter om hva rettsvitenskap er. Og hans vide spennvidde i sine juridiske arbeider viser at man ikke alltid må skille engasjement og fag for å oppnå anerkjennelse. Vitenskap og objektivitet er ikke det samme som tradisjonelle metoder og mangel på engasjement - men det er et krav om ærlighet, åpenhet og vilje til å se en saks forskjellige sider.